

2021-06-16

KUVAILEVAN METATIEDON ASIAANTUNTIJARYHMÄN KOKOUS

Aika: 16.6.2021 klo 9.15-12.00

Paikka: KUMEn Zoom-kokoushuone

Paikalla: Pia Backman (Åbo Akademi Bibliotek), Martin Engberg (Kansalliskirjasto), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Katja Hyvärinen (Itä-Suomen yliopiston kirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto), Sini Neuvonen (Espoon kaupunginkirjasto), Katri Riiheläinen (Kirjastopalvelu), Silja Saarikoski (Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Anna Viitanen (Turun kaupunginkirjasto) ja Irina Vikman (Hämeen ammattikorkeakoulun kirjasto)

Kutsuttuina asiantuntijoina: Heidi Ronkainen (Kansalliskirjasto), Anneli Renfors (Kansalliskirjasto)

Poissa: Minna Kantanen (Kansalliskirjasto), Minttu Hurme (Kansalliskirjasto), Serafia Kari (Kansalliskirjasto)

- 1. Edellisen kokouksen pöytäkirja
- 2. Ilmoitusasiat
- 3. MARC 21 -sovellusohje
 - 3.1 Päivitettyjä ohjeita
 - 3.2 Uusi ohje: Uskonnolliset henkilöt ja yhteisöt toimijana
- 4. Äänikirjatyöryhmä
 - 1) Celian äänikirjat
 - 1a) Alanimeke "Daisy-äänikirja vain lukemisesteisille"
 - 1b) Kiinteämittaisten kenttien arvot
 - 1c) Daisy-kirjojen tasokoodi Leaderissä, kuvailun lähde ja 588-kenttä
 - 1d) Celian julkaisutunnus
 - 1e) Äänikirjojen vastuullisuustiedot
 - 1f) Daisy-äänikirjojen julkaisuvuoden merkintä
 - 2) Alkuteoksen merkitseminen
 - 3) Verkoöäänikirjat
 - 4) 534-kentän käyttö äänikirjoissa vs. 775
- 5. Uuden RDA:n linjaukset
- 6. Kirjastojen kysymyksiä
 - 1) Kysymys: Mikä tekijänoikeusvuosi merkitään videotallenteissa 008-kenttään?
 - 2) Kysymys: Käytetäänkö merkkipaikkaa 008/34 dokumenttielokuvien kuvailussa?
 - 3) Kysymys: Mistä tiedonlähteestä elokuvan jakeluvuoden voi ottaa?
- 7. Seuraava kokous

1. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin edellisen kokouksen (2.6.2021) pöytäkirja.

2. Ilmoitusasiat

Tulevat tapahtumat - [lisätietoja](#)

Kirjastoverkkopäivillä 26.-28.10.2021 järjestetään kuvailutyöpaja. Aihe selviää myöhemmin.

3. MARC 21 -sovellusohje

3.1 Päivitettyjä ohjeita

Kuvailun tiedotuspäivässä 18.3.2021 oli tehtävänä tehdä e-kirjakuvailu. KUMEA on analysoimassa saatuja vastauksia ja pyrkii parantamaan sovellusohjetta. Tällä erää on päivitetty alla olevat ohjeet. Työ jatkuu syksyllä.

520\$ osakentän ohje

Sovellusohjeessa: \$u - Osakentästä ei muodostu Voyagerissa (ainakaan toistaiseksi) toimivaa linkkiä.

Korvataan tällä: Älä käytä \$u osakenttää (URL tai URN, jotka tarjoavat pääsyn elektroniseen aineistoon). Jos sisällysluetteloa ei merkitä sanallisesti 520-kenttään, niin se voidaan merkitä linkkinä 856-kenttään.

ja 856 kentän ohjeeseen lisätään:

856 42 \$3 Abstrakti \$u [http://...](#)

856 42 \$3 Tiivistelmä \$u [http://...](#)

'Tiivistelmä' fraasia ei käytetä artikkeliväitöskirjojen yhteenveto-osaa tarkoitettaessa

Jos tiivistelmä/abstrakti on merkitty sanallisesti 520-kenttään, niin älä merkitse tiivistelmän/abstraktin linkkiä 856-kenttään

710 Lisäkirjaus - yhteisönnimi (julkaisija)

7XX alueen aloittavan 'Lisäkirjaukset kentissä 700, 710, 711 ja 730' kohtaan '3) Lisäkirjaukset muista aineistoihin liittyvistä toimijoista' on lisätty:

Kansallisbibliografisessa kuvailussa julkaisija merkitään, jos tämä rooli on mainittu aineistossa. Julkaisija voi olla myös projekti, hanke, työryhmä tms. Julkaisija merkitään, vaikka se olisi sama kuin kustantaja

3.2 Uusi ohje: Uskonnolliset henkilöt ja yhteisöt toimijana

Raamatun auktorisoidut hakumuodot -ohje on uudelleennimetty: Uskonnolliset henkilöt, yhteisöt ja teokset <https://www.kiwi.fi/x/n60mBg>

Sivulle on lisätty ohje Uskonnolliset henkilöt ja yhteisöt toimijana. Ohje on luonnos, josta voi lähettää palautetta Kumealle.

Kumea julkaisee syksyllä 2021 ohjeet

- Liturgiset teokset
- Pyhät kirjat tms.

4. Äänikirjatyöryhmä

1) Celian äänikirjat

Kirjastoilta tulleita, Celian äänikirjoja koskevia, kysymyksiä oli mukana pohtimassa Henriikka Kokki Celiasta.

1a) Alanimeke ”Daisy-äänikirja vain lukemisesteisille”

KYSYMYKSET:

Saako käyttää alanimekettä ”Daisy-äänikirja vain lukemisesteisille”, vaikka julkaisussa sitä ei ole? Kysytty KUMEAlta. KUMEA vastasi, ettei saa käyttää (20 21-02-10)

VASTAUS:

Ei tehdä keinotekoisia alanimekkeitä, eli noudatetaan KUMEAn 10.2.2021 antamaa suositusta. Kirjastot saivat ennen vanhaan Celian äänikirjat Kirjastopalvelun kautta CD-äänilevyinä. Näiden koteloissa oli painettuna fraasi ”Daisy-äänikirja vain lukemisesteisille” alanimekkeenä, jolloin oli ihan oikein myös tallentaa se alanimekkeenä.

Käytetään kiinteämittaisten 008/22 f - erityisryhmä (= Daisy-äänitteet)

ja

506 1# #a Vain lukemisesteisille.
540 ## #c Tekijänoikeuslaki #u <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Kentät 506 ja 540 on säilytettävä paikalliskannoissa. 1. indikaattorin arvo 1 kertoo, että julkaisun käyttö sisältää pääsyräjoituksia.

1b) Kiinteämittaisten kenttien arvot

KYSYMYKSET:

Daisy-äänikirjoja ei voi kuvailla äänikirjaohjeen mukaisesti vaan ne ovat Aurorassa aineistolajina Äänikirja -daisy, eli koodattuna 007-kentässä:

007co||||g|||||)

Tämä aiheuttaa sen, että ne näkyvät Finnan puolella CD-ROMeina. Voiko Melindaan jättää koodit Auroran vaatimalla tavalla?

VASTAUS:

Melindaan pitää laittaa oikeat arvot:

007 sd||||g|||||)

1c) Daisy-kirjojen tasokoodi Leaderissä, kuvailun lähde ja 588-kenttä

KYSYMYKSET:

Pitäkö Daisylläkin laittaa 000/17=5, jos pohjana on käytetty kirjatietuetta, kuten Ellibisin sokkona kuvaillut äänikirjat? Saako Celian äänikirjoille laittaa 588-kenttään fraasin ”Kuvailun perustana painetun aineiston tietue”?

VASTAUS:

Ei, sillä Celian äänikirjoja kuvaillaessa lähde on äänilevy, ei kirjatietue / painettu aineisto. [RDA 2.2.2 Ensimmäinen tiedonlähde 2.2.2.1 Yleiset ohjeet](#)

Painetun aineiston tietuetta voi pitää pohjana, mutta se ei ole kuvailun lähde. Kuvailutaso on 000/17=4, jos tietueelle laittaa tarpeelliset ydin- ja lisäydinelementit. Melindassa valmiin tietueen tasokoodi on 4.

Jos CD-äänilevy on käsillä ja tiedot näin tarkistettavissa, käytetään tiedonlähteenä levyä ja/tai koteloa -> tasoksi 4.

000/17=5 on tasokoodi, jota käytetään, kun kuvaillaan aineistoa, josta ei voi tietoja tarkistaa tai tietueen kuvailua täydennetään myöhemmin.

Celian äänikirjoille ei laiteta 588-kenttään fraasia "Kuvailun perustana painetun aineiston tietue", sillä kuvailu tehdään manifestaation, eli tässä tapauksessa, CD-äänilevyn pohjalta. Painetun aineiston tietuetta on käytetty vain pohjana, apuna.

Tarkempia kuvailussa tarvittavia tietoja voi katsoa [Celianet.fi](http://celianet.fi):stä. Esimerkiksi julkaisuvuoden voi tarkistaa sieltä.

1d) Celian julkaisutunnus

KYSYMYKSET:

Mikä on Celian levyllä oleva numerosarja, ei ainakaan EAN-koodi? Miten se merkitään tietueelle?

VASTAUS:

Numerosarja on Celian oma julkaisijan tunnus, Merkattu kenttään 028 Julkaisijan tunnus seuraavasti:

028 01 \$b Celia \$a 358171

1e) Äänikirjojen vastuullisuustiedot

KYSYMYKSET:

Mihin kenttää saa laittaa vastuullisuustekijät? Äänikirjojen kuvailuohjeessa sanotaan, että niitä ei merkitä 245+c-kenttään.

VASTAUS:

Noudatetaan [äänikirjojen kuvailuohjetta](#) lukijan merkitsemisestä 511-kenttään.

[RDA 20.1.2 Ekspressioon liittyvien toimijoiden merkitseminen](#)

[RDA 20.2.1.2 Tiedonlähteet](#)

Tieto ekspressioon liittyvistä toimijoista otetaan ekspression sisältävien manifestaatioiden ensisijaisista tiedonlähteistä (katso [2.2.2](#)).

Jos kyseiset tiedot ovat epäselviä tai riittämättömiä, käytetään seuraavia tiedonlähteitä, tässä järjestyksessä:

1. muualla manifestaatioissa esiintyvät selkeät merkinnät
2. vain aineistojen (esim. kirjan tekstissä, äänitteessä) sisällössä esiintyvä tieto
3. muut tiedonlähteet.

- Jos äänikirjan kääntäjää ei ole mainittu ensisijaisessa tiedonlähteessä (CD-levy), sitä ei merkitä 245+c-kentän vastuullisuustietoihin. Jos levyn kuuntelee, siellä kääntäjä on yleensä mainittu ja tällöin sen voi merkitä 245\$c-kenttään.
- Jos tiedät, kenen suomenos ääneen luetussa versiossa on, voit laittaa tiedon huomautusalueelle 500-kenttään.
- 700-kenttään voi tallentaa luetun version kääntäjän nimen, jos nimi on tiedossa, vaikkei sitä lähteessä mainittaisikaan.
- Celian tietokannasta (<https://www.celianet.fi/>) voi olla apua kääntäjän selvittämisessä.

1f) Daisy-äänikirjojen julkaisuvuoden merkintä

KYSYMYKSET:

1. Jos aineistossa ei ole merkittynä julkaisuvuotta, voiko käyttää painetun version alkuperäistä julkaisuvuotta? Miten voisi arvioida julkaisuvuoden?
2. Levyllä näyttäisi olevan vuosi 2000 ja [Celian tietokannassa](#) oli annettu tietueelle sama vuosi. Voisiko julkaisuvuotena käyttää levyllä näkyvää vuotta ja /tai tarvittaessa voisi tarkistaa Celian tietokannasta?

3. Hankalimpia ovat nämä vanhemmat, esimerkiksi 1970-luvulla painettuina ilmestyneet teokset, joista on tehty daisy-äänikirjoja. Esimerkkinä Kalle Päätalon Nälkämäki, ilmestynyt painettuna 1967. Viime syksynä kirjastoon tilattuun daisy-äänikirjan levyyn on painettuna vuosi 1967. Myös Celianetissä vuotena on 1967. Eli mitä tällaisessa tapauksessa pitäisi merkitä julkaisuvuodeksi?

Kumeassa asiaa on tosiaan käsitelty 13.12.2018:

Celian Daisy-äänikirjoihin on merkitty vain painetun kirjan julkaisuvuosi. Miten Daisyjen julkaisuvuosi pitäisi merkitä kuvailuun?

VASTAUS Celiasta kerrottiin, että Daisyissa oleva vuosiluku kertoo ajankohdan, jolloin äänikirjan tiedot on luetteloitu kirjastojärjestelmään. Koska levyihin tai Celianetiin ei ole siis merkitty julkaisuaikaa, kuvailua tehtäessä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin arvioida se.

Kaipaamme apua tuohon julkaisuvuoden arviointiin, eli, jos olisi vielä mahdollista tarkentaa ohjeistusta siitä, miten tällaisissa "Päätalotyypissä" esimerkeissä tuo julkaisuvuosi pitäisi arvioida.

VASTAUS:

1. Daisy-äänikirjojen julkaisuvuotena ei voi käyttää painetun version alkuperäistä julkaisuvuotta eikä masternauhan äänitysvuotta.

2. Äänikirjan julkaisuvuosi otetaan levyiltä tai tarvittaessa [Celian tietokannasta](#). Levyllä oleva julkaisuvuosi merkitään 264\$c-kenttään, vaikka se olisi väärä ([RDA 2.8.6.3](#)). Katso seuraavan kohdan 3 esimerkit.

3. Vuosi 1967 viittaa masternauhan äänitysvuoteen. Päätalon kirja on äänitetty vuonna 1967, myöhemmin se on digitoitu ja julkaistu CD-äänilevynä. Ennen vuotta 2004 ei Celiassa ole ollut kuin korkeintaan kokeiluluentoista CD-levyjen tuottamista. Ensimmäisen CD-äänilevyn tilauksen perusteella voidaan Celiassa arvioida CD-äänilevyn julkaisuvuosi. Tässä Päätalo-tapauksessa tilausvuotta ei valitettavasti ole voitu selvittää.

Vaikka tiedonlähteessä esiintyvä julkaisuaika tiedetään kuvitteelliseksi tai virheelliseksi, jäljennetään se kuvailuun ([RDA 2.8.6.3](#)). Todellisesta julkaisuajasta tehdään huomautus ([RDA 2.17.7.3](#)).

ESIMERKKI (väliaikaisratkaisu, koska [punaisella oleva ei tällä hetkellä toimi](#)):

008/06-11 s2004 1967 *)

264 #1 \$a ... \$c 1967.

500 ## \$a Julkaisuaika todellisuudessa aikaisintaan 2004.

TAI

500 ## \$a Julkaisuaika todellisuudessa vuosien 2004 ja 2021 välillä.

*) Todellisen tai arvioidun todellisen julkaisuvuoden sijaan merkitään toistaiseksi 008:n merkkipaikkaan 07-10 Julkaisuvuosi 1:een virheellinen julkaisuaika (esimerkissä 1967). Jos tietueessa on 008/06-11 julkaisuaika 1:ssä eri vuosi kuin 264 #1 osakentässä c, muuttaa Aleph sen tietuetta tallennettaessa virheellisesti samaksi julkaisuvuodeksi kuin 264c-kentässä. Tutkitaan, voiko Alephiin tätä toimintoa korjata RDA-kuvailusääntöjen mukaiseksi.

ESIMERKKI. Aikaväli arvioitu julkaisuvuodeksi

008 q 2010 2015

264 #1 \$c [Vuosien 2010-2015 välillä?]

Mikäli julkaisuaikaa ei voi arvioida [RDA 2.8.6.6](#).

2) Alkuteoksen merkitseminen

KYSYMYS:

Miten merkitään alkuteos, jos sitä ei ole mainittu levyllä?

VASTAUS:

Alkuteoksen tiedot saa ottaa mistä tahansa lähteestä, ja sen saa merkitä 240- tai 130-kenttään.

[RDA 6.1.1 Tiedonlähteet](#)

3) Verkkoäänikirjat

KYSYMYS:

Miten kuvaillaan verkkoäänikirja, joka joudutaan kuvailemaan tietokantaan niin, ettei aineisto ole saatavilla vaan pohjana käytetään toista tietuetta.

Päivitetäänkö [äänikirjojen RDA-ohjetta](#)? Ellibsin verkkoäänikirjan voisi ottaa ohjeeseen esimerkkinä tietueista, jotka on jouduttu kuvailemaan näkemättä itse aineistoa.

VASTAUS:

000/17:n tasokoodiksi 5.

Äänikirjojen RDA-kuvailuohjetta päivitetään.

4) 534-kentän käyttö äänikirjoissa vs. 775

534 - HUOMAUTUS ALKUPERÄISVERSIOSTA (T)

Kenttään merkitään kuunnelman ensimmäiseen **esittämiseen** liittyviä tietoja.

534 ## \$p Alun perin julkaistu: \$c YLE, 1971.

775 - Linkkikenttä - muu painos (T)

Kenttään merkitään tiedot muista painoksista tai versioista.

Kyseessä on horisontaalinen suhde kahden eri ekspression tai kahden eri manifestaation välillä esimerkiksi:

- uuden version suhde aiempaan versioon ja vastavuoroisesti suhde aiemmasta versiosta uuteen versioon
- näköispainoksen ja näköispainoksen perustana olevan alkuperäisen julkaisun suhteet
- saman aikaan ilmestyvien erikielisten versioiden suhteet, silloin kun aineistot eivät ole toistensa käännöksiä

775-kenttää vaikea muodostaa äänikirjoista. Tarkempia tietoja vaikea löytää, esim. YLE:n tai BBC:n tuotanto.

534-kenttä toimivampi kuunnelmissa. Äänikirjoissa alkuperäistietoa ei yleensä tarvita.

5. Uuden RDA:n linjaukset

Jatkettiin manifestaation linjausten käsittelyä.

6. Kirjastojen kysymyksiä

1) Kysymys: Mikä tekijänoikeusvuosi merkitään videotallenteissa 008-kenttään?

Mikä tekijänoikeusvuosi valitaan, jos kannesta löytyy kaksi? Kumpi copyright-vuosiluku esimerkiksi tällä elokuvalla kuuluu kentän merkkipaikoille 11-14? Tällaisia tapauksia tulee vastaan paljon videotallenteissa.

Itse tulkitaisin, että tuo layout and design viittaa kansipaperiin ja olisi ehkä pikemminkin julkaisuvuosi, vai tulkitseanko väärin? Ja creditien alla oleva copyright (Copyright ©2019 Right Angle Productions) olisi videotallenteen tekijänoikeusvuosi? Right Angle Productions ei ilmeisesti ole itse elokuvan tuotannossa ollut mukana, vaan videotallenteen.

Esimerkiksi [Discshop.fi](https://discshop.fi/):ssä alustava julkaisupäivä on 2020-11-30

VASTAUS

Merkitse 008-kenttään videotallenteen manifestaation **jakeluvuosi**, joka vastaa kenttään 264-merkittyä tietoa, katso esimerkiksi [Videotallenteiden kuvailuohje](#): jakajan tiedot merkitään videotallenteilla aina kenttään 264, ks. RDA-linjaus SKL [2.9.4](#); sen sijaan julkaisijaa ei välttämättä tarvitse merkitä, jos sitä ei ole helppo selvittää.

Jakeluvuoden selvittäminen voi olla hankalaa: joskus tiedon löytää aineistosta, jakajan internetsivuilta tai muilta internetsivuilta. Jos tietoa ei löydy mistään, voit arvioida sen ja laittaa hakasulkeisiin. Lue lisää [Tarkennuksia 264-kentän vuosien merkitsemisestä](#), kohta [K-2\) Julkaisuaika arvioidaan](#)

Esimerkki: Yksittäinen vuosi arvioitu julkaisuvuodeksi:

008 s2015 (merkkipaikat 06–10)
264 #1 ... #c [2015?]

Kuvassa layout- ja design -vuodet liittyvät kansipaperin tietoihin. Kansipapereihin liittyviä copyright -vuosia ei tarvitse huomioida,

Jos tiedetään, että copyright-vuosi liittyy nimenomaan tallenteen vuoteen (ei kansikuvaan), se tallennetaan merkkipaikkoihin 008/10-14. Copyright-vuosi on ydinelementti, jos se poikkeaa julkaisu- tai jakeluaajasta.

Esimerkki: Jakeluvuodeksi tiedetään vuosi 2021, julkaisussa tallenteen copyright-vuosi 2019:

008 t20212019 (merkkipaikat 6-14)
264 #2 #c[2021]
264 #4 #c©2019

2) Kysymys: Käytetäänkö merkkipaikkaa 008/34 dokumenttielokuvien kuvailussa?

Käytetäänkö tätä merkkipaikkaa dokumenttielokuvien kuvailussa? Ohjeissa kun puhutaan elävistä näyttelijöistä...

VASTAUS

Myös dokumenttielokuviissa voidaan käyttää 008/34 koodia l = elävät näyttelijät, MARC LC live action. Lisätietoja [MARC 21 LC 008](#), esimerkki [OLAC](#), s. 260

Merkkipaikkaa ei ole pakko koodata.

3) Kysymys: Mistä tiedonlähteestä elokuvan jakeluvuoden voi ottaa?

Kysyisin saako elokuvien (dvd, blu-ray jne) jakeluvuoden ottaa kuvailtavan kappaleen (levy, kansipaperi) ulkopuolelta? Videotallenteiden sovellusohjeessa lukee: " Tiedonlähde: tiedonlähteenä voidaan käyttää **levyä, liitettä tai kotelon irtopäällystä** (RDA 2.2.2.1, 2.2.4)". Muista tiedonlähteistä ei mainita.

Esimerkiksi Ensilumi-dvd:n (6420201079133) levyssä ja kansipaperissa lukee "©2020 Aamu Film Company" sekä "tuotantovuosi: 2020 ", mutta kun vähänkin netistä kaivelee niin dvd:n jakeluvuosi (ilmentymisvuosi) on tässäkin tapauksessa 2021.

Samanlainen esimerkki: David Copperfieldin elämä ja teot (5709165226427), levyssä ei ollenkaan vuosilukuja, kansipaperissa "©2019 Dickensian Pictures" sekä "Coverdesign ©2020 Scanbox Entertainment", netistä selviää että jakaja Suomessa on Elokuvalpalvelu J Suomalainen ja dvd:n jakeluvuosi 2021?

VASTAUS

Jakeluvuoden saa ottaa kuvailtavan aineiston ulkopuolelta. Tiedonlähteiden järjestys on tämä: päänimekkeen tiedonlähde, muu aineistoon sisältyvä tiedonlähde, **muu aineistoon liittyvä tiedonlähde**.

7. Seuraava kokous

25.8.2021 klo 9.15-11.15 etäkokous KUMEAn Zoom-kokoushuone